

PREOCUPACIÓ DE PROFESSIONALS DE LA SALUT PER LA MALA QUALITAT DE L'AIRE QUE RESPIREM

Carta oberta als responsables polítics

La contaminació atmosfèrica és un dels principals problemes ambientals que afecta la salut de les persones a escala global. L'informe 'The State of Global Air 2024' [1] quantifica en 8,1 milions les morts prematures a tot el món relacionades amb la contaminació atmosfèrica l'any 2021, sent la segona causa de mort per darrere de la hipertensió. Més de 700.000 d'aquestes morts van ser d'infants menors de 5 anys. El 90% de les persones que van morir prematurament degut a una mala qualitat de l'aire presentaven malaltia cardíaca, ictus, diabetis, càncer de pulmó o malaltia pulmonar obstructiva crònica. A Catalunya, es calcula que la contaminació de l'aire causa més de 3.000 morts anuals, superant les morts per accidents de trànsit.

És conegut que els contaminants com el diòxid de nitrogen (NO₂), les partícules fines (PM2.5) i l'ozó troposfèric (O₃) són particularment perjudicials per a la salut. Les partícules més fines poden penetrar fins als pulmons, el sistema cardiovascular i altres òrgans, provocant o agreujant malalties com l'asma, malalties coronàries i diferents tipus de càncer. A més, l'exposició prolongada a aquests contaminants s'ha relacionat amb el desenvolupament de problemes neurològics i un augment de les visites a urgències i hospitalitzacions, sobretot per afeccions respiratòries.

De la mateixa manera que fa uns anys, a la vista de l'evidència científica, es va actuar decididament contra el consum de tabac, restringint els llocs on es podia fumar i promovent estils de vida saludables, ara és crucial implementar polítiques estrictes i ambicioses, amb visió de salut pública, per reduir els nivells de contaminants atmosfèrics produïts principalment per l'ús de combustibles fòssils. Això és fonamental per millorar la salut de les persones i, a més, complir la recent aprovada Directiva Europea de Qualitat de l'Aire Ambiental, que requereix actuar ara per reduir els nivells de concentració màxima dels principals contaminants atmosfèrics per al 2030. Aquestes polítiques haurien d'incloure la reducció de les emissions produïdes pel transport terrestre i marítim, per la indústria o l'agricultura, i la crema de biomassa/fusta.

A Catalunya, el 69% de la població viu en ciutats de més de 25.000 habitants [2]. El trànsit rodat és la font responsable de més del 50% dels gasos i les partícules causants de la mala qualitat de l'aire. Això fa que sigui necessari i urgent implementar polítiques locals que redueixin aquestes emissions i la promoció d'una planificació de la mobilitat i de l'urbanisme sostenible, per tal de minimitzar l'exposició de la població a aquests contaminants i, per tant, minimitzar els efectes negatius que aquests causen sobre la salut de les persones.

Efectes de la mala qualitat de l'aire en la salut

Els efectes sobre la salut de la contaminació atmosfèrica són múltiples i greus i afecten especialment les poblacions vulnerables, com els infants, la gent gran i les persones amb malalties cròniques. A continuació, se'n detallen algunes de les afectacions a la salut més importants:

- **Malalties cardiovasculars:** Hi ha una estreta relació entre la contaminació atmosfèrica i l'augment del risc d'infarts de miocardi, accidents cerebrovasculars i altres malalties cardiovasculars.
- **Malalties respiratòries:** L'exposició prolongada a nivells de contaminació per sobre dels recomanats augmenta el risc d'agreujar l'asma, la bronquitis crònica i altres malalties pulmonars [3]. Un clar exemple d'aquest tipus d'efectes és l'increment de nous casos d'asma infantil relacionats amb nivells elevats de NO₂ [4].

Aquesta iniciativa ha estat impulsada per:

Per més informació: accioclimatica@comb.cat

PREOCUPACIÓ DE PROFESSIONALS DE LA SALUT PER LA MALA QUALITAT DE L'AIRE QUE RESPIREM

- **Càncer:** Les partícules contaminants, especialment les PM2.5, que poden penetrar profundament als pulmons, estan classificades com a cancerígenes per l'OMS. L'exposició a llarg termini pot incrementar significativament el risc de patir càncer de pulmó, de ronyó, de bufeta i colorectal. L'any 2013 l'Agència Internacional de Recerca sobre el Càncer va concloure que la contaminació de l'aire exterior és carcinògena per als humans.
- **Problemes en el desenvolupament infantil:** Els infants exposats a l'aire contaminat poden patir problemes i retard en el desenvolupament pulmonar i cognitiu a curt i llarg termini, així com tenir més risc de desenvolupar malalties cròniques en el futur [5,6].
- **Demència:** La mala qualitat de l'aire contribueix al desenvolupament de la demència, un problema amb molta rellevància per la ciutadania [7], especialment a zones com Catalunya, on hi ha una població més envellida.
- **Salut mental:** Existeix una connexió entre la contaminació atmosfèrica i problemes de salut mental, incloent-hi l'ansietat i la depressió i un increment en les taxes de suïcidi [8].

Per què és urgent actuar?

La contaminació atmosfèrica no només és un problema de salut pública, sinó també una qüestió de justícia social [9]. Les comunitats més vulnerables i amb menys recursos són les que acostumen a patir més els impactes negatius de la contaminació. A més, el canvi climàtic i la contaminació estan estretament lligats, s'agregen mútuament i posen en perill el futur del nostre planeta i de les generacions futures.

Una millora en la qualitat de l'aire lligada a canvis en la planificació urbana i del transport també implicaria una millora en altres factors que agreugen els riscos per a la salut com l'exposició a nivells excessius de soroll o calor o la manca d'espais verds, naturalitzats i pacificats, els quals afavoreixen la interacció social, el joc al carrer i l'activitat física [10]. Millorar la qualitat de l'aire té beneficis per a la salut i econòmics innegables [11], per tant, urgeix millorar la qualitat de l'aire amb mesures efectives i immediates. La major part (el 80%) [12] dels determinants de la salut estan fora del sistema sanitari, fora de les consultes mèdiques i dels hospitals. Per tant, abordar la problemàtica esmentada és una tasca multi i transdisciplinària per part de tothom, inclosa la comunitat de professionals sanitaris. Tot i això, és evident que ha de ser liderada pels responsables públics, ja que són qui tenen les eines més efectives per a dur a terme el canvi.

Una crida a l'acció política

És essencial que, des de la seva capacitat d'acció i impacte, tots els sectors de la societat i, en especial, els responsables de dissenyar i aplicar les polítiques públiques treballem conjuntament per desenvolupar i implementar solucions integrals que abordin aquests problemes. La salut pública i el benestar de les nostres comunitats, així com la sostenibilitat del nostre entorn, depenen de les decisions i accions que prenem avui.

En nom de la salut col·lectiva i del nostre futur comú, demanem als responsables polítics que es tracti el problema de la mala qualitat de l'aire amb coherència, seriositat, ambició i urgència per implementar les mesures que són necessàries per aconseguir un aire net saludable per a tota la ciutadania. Sumant esforços, podem crear un entorn on néixer, créixer, jugar i viure de manera saludable i sostenible.

Aquesta iniciativa ha estat impulsada per:

Per més informació: accioclimatica@comb.cat

PREOCUPACIÓ DE PROFESSIONALS DE LA SALUT PER LA MALA QUALITAT DE L'AIRE QUE RESPIREM

Donar suport a la carta

REFERÈNCIES:

1. Health Effects Institute. 2024. State of Global Air 2024. Special Report. Boston, MA:Health Effects Institute. <https://www.stateofglobalair.org/resources/report/state-global-air-report-2024>
2. Institut d'Estadística de Catalunya. 2023 Densitat de població. Municipis amb més de 20.000 habitants 2023 <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15228>
3. Fonderson MS, van Meel ER, Bindels P, Bohnen A, Burdorf A, de Schepper E. Air pollution and childhood respiratory consultations in primary care: a systematic review. Arch Dis Child 2024;109(4):297-303. Disponible a: <http://dx.doi.org/10.1136/archdischild-2023-326368>
4. Tiotiu AI, Novakova P, Nedeva D, Chong-Neto HJ, Novakova S, Steiropoulos P, et al. Impact of air pollution on asthma outcomes. Int J Environ Res Public Health. 2020;17(17):6212. Disponible a: <http://dx.doi.org/10.3390/ijerph17176212>
5. Mahfouz Y. Arch Dis Child 2024;109:483-487. Arch Dis Child. 2024;109:483-7. Disponible a: <http://dx.doi.org/10.1136/archdischild-2023-325947>
6. Ashworth M, Analitis A, Whitney D, Samoli E, Zafeiratou S, Atkinson R, et al. Spatio-temporal associations of air pollutant concentrations, GP respiratory consultations and respiratory inhaler prescriptions: a 5-year study of primary care in the borough of Lambeth, South London. Environ Health. 2021;20(1):54. Disponible a: <http://dx.doi.org/10.1186/s12940-021-00730-1>
7. Radua J, De Prisco M, Oliva V, Fico G, Vieta E, Fusar-Poli P. Impact of air pollution and climate change on mental health outcomes: an umbrella review of global evidence. World Psychiatry. 2024;23(2):244-56. Disponible a: <http://dx.doi.org/10.1002/wps.21219>
8. Zhang P, Carleton T, Lin L, Zhou M. Estimating the role of air quality improvements in the decline of suicide rates in China. Nat Sustain. 2024. Disponible a: <http://dx.doi.org/10.1038/s41893-024-01281-2>
9. Hayden M, Lambert H, Guchtenaere AD, Brierley J. EAP statement: Communicating air pollution risks to children and families: European Academy of Paediatrics Strategic Advisory Group on Ethics on behalf of the European Academy of Paediatrics, EAP, Brussels, Belgium: European Academy of Paediatrics Strategic Advisory Group on Ethics on behalf of the European Academy of Paediatrics, EAP, Brussels, Belgium. Acta Paediatr. 2024;113(11):2342-4. Disponible a: <http://dx.doi.org/10.1111/apa.17336>
10. Nieuwenhuijsen MJ. Climate crisis, cities, and health. Lancet. 2024;404(10463):1693-700. Disponible a: [http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736\(24\)01934-2](http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(24)01934-2)
11. De Vries J, De Bruyn S. Health costs of air pollution in European cities and the linkage with transport CE Delft. 2020. Delft, The Netherlands. Disponible a <https://cleanair4health.eu/wp-content/uploads/sites/2/2020/10/final-health-costs-of-air-pollution-in-european-cities-and-the-linkage-with-transport-c.pdf>
12. Agència de Salut Pública de Catalunya (ASPCAT). Determinants de salut. 2013. <https://salutpublica.gencat.cat/ca/ambits/promocio/determinant-salut/>

Aquesta iniciativa ha estat impulsada per:

Per més informació: accioclimatica@comb.cat